

nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci. Obnovou řízení podle důvodové zprávy k Protokolu č. 7 se rozumí nejen obnova řízení v právně technickém smyslu, ale jakékoli mimořádné opravné řízení směřující ke zrušení zprošřujícího nebo odsuzujícího rozsudku. Z článku 53 Úmluvy vyplývá, že podmínky nového řízení ve prospěch obviněného mohou být upraveny širěji než v odst. 2 čl. 4, naproti tomu podmínky přípustnosti nového řízení v neprospěch obviněného nemohou být rozšířeny nad rámec citovaného ustanovení a musí být vykládány restriktivně, neboť jde o výjimku z práva zaručeného Úmluvou a jejími protokoly. Z dikce „podstatná vada v předešlém řízení“ vyplývá, že nejde jen o vadu řízení, tedy vadu procesní, ale též o vadu hmotněprávní, k níž v předešlém řízení došlo. Pod tento pojem bude zřejmě možno zahrnout vadnou aplikaci hmotného práva, jak tomu bylo v posuzované věci. Podmínky obnovy řízení z pohledu Protokolu č. 7 jsou tedy širší než ty, které jsou uvedeny v existujícím českém trestním řádu v ustanovení § 278 odst. 1 tr. ř., a za této situace má Nejvyšší soud zato, že povolení obnovy řízení ve výše popsaném případě požadavkům stanoveným čl. 4 odst. 2 citovaného Protokolu č. 7 plně konvenuje.

Nejvyšší soud dále poznamenává, že náprava právního stavu, plynoucího z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ve spojení s rozsudkem Vyššího vojenského soudu v Táboře, byla možná v řízení podle zákona č. 119/1990 Sb., avšak je si vědom soudní praxe při posuzování takovýchto případů až do roku 1997, kdy Ústavní soud ČR vydal zásadní rozhodnutí, jež rozhodovací praxi obecných soudů v tomto ohledu usměrnilo. Pokud ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona připoustí, že objektivně existuje nezákonný stav, bylo třeba hledat a najít při využití existujících právních instrumentů cestu, jak tento protiprávní stav zvrátit a dosáhnout jeho změny. Pokud ministr spravedlnosti jako jediný oprávněný subjekt k podání mimořádného opravného prostředku, jímž je stížnost pro porušení zákona, opakovaně odmítl tuto stížnost ve prospěch obviněného podat, pak nezbyl obviněnému jiný právní prostředek k nápravě výše popsané situace, než je návrh na obnovu řízení. Vzhledem k úvahám, jež jsou výše rozvedeny, pak zákonné podmínky pro její povolení byly dány.

JUDr. Jiří Pácal, předseda senátu Nejvyššího soudu ČR

ZE ZAHRANIČNÍ JUDIKATURY

Spolkový ústavní soud: spolkové země smějí vybírat školné na vysokých školách

Soud: německý Spolkový ústavní soud
Označení judikátu: BVerfG, 2 BvF 1/03 vom 26. 1. 2005, Absatz-Nr. (1 - 94),
Datum rozhodnutí: 26. ledna 2005

Rozsah právní problematiky: školné na vysokých školách – vymezení kompetence Spolku a spolkových zemí v otázkách regulace základních zásad organizace vysokého školství – rovnocenné životní podmínky v rámci spolkového území

Relevantní ustanovení: Šestá novela rámcového zákona o vysokých školách z 8. srpna 2002 (BGBl S. 3138), především článek 1 odstavec 3 (zákaz vybírání školného) a článek 1 odstavec 4

(povinné sdružování ve studentských spolcích)
 Článek 72, odstavec 2 Základního zákona a článek 75, odstavec 1 Základního zákona (spolkové kompetence k rámcovému zákonodárství)
 Článek 12, odstavec 1 první věta Základního zákona (právo na svobodnou volbu povolání a místa vzdělávání), článek 7, odstavec 4 Základního zákona (rovnost přístupu ke vzdělání)

Na www.jurisprudence.cz naleznete plné znění komentovaného judikátu.

Právní věta

Článek 75 odstavec 1 první věty Základního zákona ve spojení s článkem 72 odstavec 2 Základního zákona neumožňuje Spolku zakázat spolkovým zemím vybírat školné na vysokých školách. Spolek také nemá pravomoc předepsat spolkovým zemím povinné formování studentských spolků na univerzitách.

Skutkové okolnosti a procesní vývoj případu

Studium na německých univerzitách bylo od roku 1970 bezplatné. Bezplatnost studia nebyla nikdy stanovena zákonem. Jednalo se pouze o dohodu ministrů školství jednotlivých spolkových zemí. Ke konci devadesátých let se Evropou šíří školné. Debata na toto téma začíná i v Německu. V květnu 2000 uzavírají ministři školství jednotlivých spolkových zemí novou dohodu na téma školné: vysokoškolské vzdělání bude v Německu bezplatné až k získání prvního, k výkonu určité profese opravňujícího diplomu (základní vysokoškolské vzdělání, odpovídá přibližně studium bakalářskému). Pokud bude student pokračovat v dalším, na první diplom navazujícím studiu, bude tento druhý diplom (magisterský) taktéž bezplatný.

Tato politická dohoda však opět nebyla nikde právně zakotvena. Pokusy o její podchycení formou státní smlouvy mezi jednotlivými spolkovými zeměmi ztroskotaly. Některé spolkové země začaly záhy vyjadřovat své pochybnosti o pokračování systému bezplatného vysokoškolského studia. Za této politické konstelace navrhla spolková vládní koalice, složená ze sociální demokracie (SPD) a strany zelených (Bündnis 90/Die Grünen), zahrnutí otázky školného do v té době projednávané šesté novely rámcového zákona o vysokých školách. Vládní koalice do novely vysokoškolského zákona prosadila ustanovení článku 1, odst. 3, jež stanovilo, že „*Studium v prvním studijním programu, který umožňuje profesní kvalifikaci, a studium v navazujícím studijním programu, který vede k další profesní kvalifikaci, jsou bezplatné. Právo spolkové země může v případech zvláštního zřetele hodných stanovit výjimky.*“ Novela dále stanovila povinné vytváření studentských spolků, zastupujících zájmy studentstva na univerzitách (obdobu studentských odborů).

Novela narazila ve Spolkové radě. Odpor Spolkové rady byl však přehlasován Spolkovým sněmem. Šest spolkových zemí nicméně vzápětí novelu napadlo před Spolkovým ústavním soudem. Není zřejmé překvapením, že se jednalo právě o spolkové země, které byly nakloněny vybírání školného, jmenovitě o Bádensko-Würtenbersko, Bavorsko, Sársko, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Hamburg (dále označovány jako stěžovatelky). V řízení intervenovala též Spolková rada, německá konference rektorů a studentské odbory.

K argumentům stran

Těžiště právního sporu před Spolkovým ústavním soudem se týkalo pravomocí Spolku přijímat rámcové

zákonodárství v oblasti vysokého školství. Právní úprava školství patří ve Spolkové republice Německo do oblasti konkurujícího zákonodárství, tedy pravomoci sdílené (*konkurrierende Gesetzgebung*, obecně srov. článek 72 Základního zákona). Legislativní pravomoc v této oblasti obecně náleží spolkovým zemím. Spolek sice má, v souladu s článkem 75, odstavce 1, pododstavce 1a Základního zákona, pravomoc rámcového zákonodárství v otázkách regulace „všeobecných zásad vysokého školství“ (*allgemeine Grundsätze des Hochschulwesens*). Výkon této pravomoci na úrovni Spolku však musí směřovat buď k vytvoření rovnocenných životních podmínek na území Spolku nebo k zachování právní nebo ekonomické jednoty, která je v zájmu celého Spolku (srov. článek 72, odstavec 2 Základního zákona).

Zachování rovnocenných životních podmínek a ekonomické jednoty v rámci Spolkového území bylo hlavním argumentem obhajovatelky zákona, spolkové vlády. Vláda se domnívala, že zavedením poplatků v některých spolkových zemích by došlo k podstatné divergenci úrovně životních poměrů v rámci Spolku. Spolková vláda navíc namítala, že odlišnosti mezi spolkovými zeměmi v otázkách školného by ohrozily svobodu pohybu studentů v rámci Spolku. Dle názoru spolkové vlády by se všichni studenti snažili dostat na univerzity ve spolkových zemích, které by nevybíraly školné. To by způsobilo kolaps některých univerzit, zatímco v jiných by byly přednáškové sály poloprázdné. Další, spíše již sekundární argument spolkové vlády, se týkal právní jistoty: legislativní aktivita na spolkové úrovni byla nezbytná pro upokojení dosti rozvířené diskuse a vyslání pozitivního signálu budoucím studentům. Obavy spolkové vlády se týkaly skutečnosti, že při riziku budoucího zavedení školného množství absolventů středních škol vysokoškolské studium ani nezačne. Potenciální zájemci o studium budou odstrašeni představou, že v průběhu jejich studia dojde k zavedení školného, které nebudou moci platit. Poslední z řady argumentů spolkové vlády byly charakteru politického: v zájmu Spolkové republiky je mít maximální možný podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí v rámci dorůstající populace. Zavedení studijních poplatků by zájemce z hůře sociálně situovaných rodin od studia odrazovalo a mnohým by tím bylo studium přímo znemožněno.

Spolkové země (stěžovatelky) se dovolávaly neústavnosti novely rámcového vysokoškolského zákona. Dle jejich názoru nemá spolková vláda ve věci školného pravomoc rámcového zákonodárství. Zákaz studijních poplatků na spolkové úrovni není nutný ani k zachování hospodářské jednoty Spolku, ani

k udržení stejných životních podmínek. Stěžovatelky sice souhlasí, že zavedení školného může v jednotlivých případech přístup sociálně hůře situovaných jedinců zhoršit, tento problém je však možné řešit pomocí stipendijních či sociálních dávek. Navíc studijní poplatky v řádu několika set eur za semestr jsou pouze zanedbatelnou částkou v porovnání s celkovými náklady na studium (ubytování a strava, studijní pomůcky atd.), které studenti platí již dnes. Dle názoru stěžovatelek je argumentace spolkové vlády v otázce souvislosti mezi „bezplatným“ univerzitním vzděláním a větším přístupem dětí ze sociálně slabších rodin nepodložená. *„Mezinárodní srovnání prokazuje, že i přes třicet let trvající bezplatnost vysokého školství jsou v Německu děti z příjmově slabších a méně vzdělaných rodin na vysokých školách nedostatečně zastoupeny. Přímou souvislost mezi bezplatným vysokým školstvím a motivací ke studiu nelze prokázat“* (bod 36 rozhodnutí).

Německá konference rektorů vysokých škol, vystupující jako vedlejší účastník, spolkový zákaz školného odmítla. Dle názoru konference již není možné financování vysokých škol pouze z veřejných zdrojů. Dle názoru konference je vysoké školství v porovnání s jinými druhy vzdělávání neoprávněně zvýhodněno: bezplatnost univerzitního vzdělání totiž ještě více zvýhodňuje děti z příjmově silných rodin, které čerpají prospěch z toho, že jejich vzdělání platí celá společnost. Vysokoškolští absolventi navíc v průběhu svého profesního života dosahují vyšších příjmů, které nejsou v jejich finanční účasti na nákladech tohoto vzdělání nikterak zohledněny. Další vedlejší účastníci, německé studentské odbory a výbor německých studentek, školné odmítli. Dle jejich názoru se jedná o sociálně neúnosné zatížení studentů, které není dostatečně kompenzováno stipendijními a sociálními programy.

Argumentace účastníků v řízení před Spolkovým ústavním soudem je zajímavá nejenom z pohledu jejího obsahu, ale taktéž z pohledu užití empirických „důkazů“ pro podepření vlastních tvrzení. Obě strany sporu se totiž dovolávaly rakouského a australského příkladu zavedení školného pro podložení svých tvrzení, která však byla naprosto opačná. Australský svaz zavedl studijní poplatky v roce 1989, Rakousko v roce 2001. V obou státech byl bezprostředně po zavedení školného patrný pokles počtu studentů. V Rakousku se jednalo o pokles 20% v rámci stávající studentské populace a o 15,8% v počtu přijímaných nových studentů. Za dva roky však (v roce 2003) byl počet studentů na stejné úrovni a dále stoupal. Jak je možné vyložit tato empirická fakta?

Dle stěžovatelek se v případě 20procentního poklesu v počtu stávajících studentů jednalo o ukončení studia ze stran věčných studentů, kteří zůstávali na univerzitách zapsáni pouze kvůli sociálnímu statutu a výhodám z toho plynoucím. Skutečnost, že školné nebrání mladým lidem ve studiu, je potvrzena fungováním celého systému a nárůstu skutečně zainteresovaných na původní počty do dvou let. „Papíroví“ studenti navíc uvolnili místo na univerzitě lidem, kteří skutečně chtějí studovat. Názor spolkové vlády, vyvozený ze stejných dat, byl opačný: školné má za následek snížení počtu studentů. Skutečnost, že se počet studentů do dvou let vrátil na stejné číslo, je dle Spolkové vlády důsledkem: *„... zvyšujícího se počtu absolventů středních škol majících přístup k vysokoškolskému studiu a dále celkové hospodářské situace v Rakousku, která mladé lidi i přes zavedení školného motivuje k vysokoškolskému studiu“* (bod 46 rozhodnutí).

Z rozhodnutí Spolkového ústavního soudu

Spolkový ústavní soud otevřel svoji argumentaci potvrzením pravomoci Spolku vydávat rámcové zákonodárství týkající se problematiky obecných zásad organizace vysokého školství. Dle názoru Soudu spadají poplatky za studium na vysoké škole do „obecných zásad“ organizace vysokého školství. Spolek je proto v této otázce pravomocný přijímat rámcové zákonodárství.

Po konstatování kompetence Spolku se pozornost Soudu obrátila k podmínkám výkonu této kompetence. Je spolkový zákaz školného nutný k zachování hospodářské a právní jednoty a rovnocenných životních podmínky v rámci spolkového území? Dle Spolkového ústavního soudu tomu tak není.

Zavedení školného pouze v některých spolkových zemích nedosahuje dle názoru Soudu intenzity zamezení přístupu ke vzdělání. O podobnou situaci by se jednalo pouze tehdy, kdyby bylo možné prokázat, že by školné mělo za následek podstatnou změnu v životních podmínkách v jednotlivých zemích. Toto nebezpečí však dle názoru Soudu nehrozí. Dotčená profesní skupina, tedy studenti, má stále možnost svobodné volby místa svého studia. Nikdo studentům nebrání migrovat v rámci spolkového území a svobodně volit místo vzdělání (článek 12, odstavec 1 Základního zákona). Dle náhledu Soudu, *„... V rozmezí, v jakém úvahy finančního charakteru hrají při volbě místa studia vůbec nějakou roli, je třeba zmínit, že školné v doposud diskutované výši přibližně 500 eur za semestr je v porovnání s – místně odlišnými – životními*

náklady zanedbatelnou částkou. Navíc lze také vycházet z toho, že spolkové země vezmou při zavádění školného v potaz, v rámci realizace jim, stejně jako Spolku, náležející úlohy zajištění rovného přístupu ke vzdělání [odkaz na relevantní právní ustanovení vypuštěn – pozn. autora], potřeby příjmově slabších kruhů obyvatelstva. I přes toto všechno není přirozeně možné vyloučit, že některý jednotlivec bude zavedením školného nadprůměrně a nevyhnutelně dotčen. Nicméně tato nijak blíže neurčená hrozba podobných případů nemůže, přinejmenším v současnosti, ospravedlnit zásah spolkového zákonodárce pod hlavičkou zajištění rovnocenných životních podmínek v souladu s článkem 72, odstavec 2 Základního zákona“ (bod 72 rozhodnutí).

V podobném duchu odmítl Spolkový ústavní soud i argumentaci spolkové vlády ohledně hromadné migrace studentů ze spolkových zemí, které by školné zavedly, do spolkových zemí bez školného. Soud se domníval, že spolková vláda neprokázala, že by si studenti volili místo svého studia především na základě finančních úvah. Ze strany spolkové vlády se jedná o ničem nepodloženou spekulaci. Navíc, jak Soud dodává, „... při předpovědi ohledně dopadu školného na rozhodování studentů o tom, zda přejdou na vysokou školu, která školné nevybírá, může hrát roli také očekávání, že vybrané školné na vysokých školách zůstane, což bude mít za následek možné zlepšení studijních podmínek a zvýšení přitažlivosti dané školy pro studenty“ (bod 75 rozhodnutí).

Spolkový ústavní soud jde však ve svém rozhodnutí ještě dále. Dle jeho názoru neznamená zajištění rovnocenných životních podmínek v rámci spolkového území vyloučení migrace. Soud se zde pouští do odvažných úvah na téma zdravé zákonodárné soutěživosti mezi jednotlivými zeměmi. V bodě 78 rozhodnutí uvádí, že „*Smyslem federálního ústavního uspořádání je umožnit spolkovým zemím, aby mohly v rámci oblastí vlastních pravomocí přijímat odlišné právní úpravy. Tento systém předpokládá, že v oblasti vysokoškolského vzdělávání, které je charakteristické vysokou mobilitou dotčeného okruhu osob, budou jednotlivými zákonodárnými zásahy spolkových zemích pohyby vyvolány.*“ Povinností jednotlivých spolkových zemí je z odlišnosti plynoucí negativa reflektovat v rámci demokratické tvorby rozhodování, uzavírá Soud.

Přetlaky na studijní systém jednotlivých spolkových zemí mohou být, dle názoru Soudu, řešeny zavedením omezení počtu přijímaných studentů. Soud uzavírá zdůrazněním principu zákonodárné soutěživosti mezi spolkovými zeměmi: „*Úvaha, že by některé spolkové země, které školné nezavedou, mohly být kvůli*

rozhodnutí zemí jiných, které školné zavedou, ze soutěžních důvodů politicky nuceny školné také zavést, nepřestavuje žádné nebezpečí pro rovnocenné životní podmínky. Tato úvaha proto nepostačuje k tomu, aby sporné ustanovení ospravedlnila ve světle článku 72, odstavce 2 Základního zákona“ (bod 79 rozhodnutí).

Závěrečný argument Spolkového ústavního soudu se týkal hospodářské jednoty spolkového území. Spolková vláda namítala, že hospodářská jednota Spolku by byla ohrožena rozdílnými podmínkami přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Tento argument smetl Soud již vcelku rázně: „*Skutečnost, že by zavedení školného mělo podobný negativní dopad, nebyla dostatečně prokázána. Jak naopak stěžovatelky v ústním jednání zdůraznily, nabízí možnost zavedení všeobecných studijních poplatků pro spolkové země příležitost podporovat kvalitu a výkony ve vzdělávání a tímto způsobem následovat cíle jednoty spolkového hospodářství“ (bod 82 rozhodnutí).*

Jen pro úplnost je třeba dodat, že Spolkový ústavní soud také zrušil části ustanovení novely rámcového zákona o vysokých školách týkající se povinného vytváření studentských spolků (*Studierendenschaften*). Stanovení této povinnosti bylo spolkovou vládou odůvodňováno tím, že vytváření studentských spolků je zapotřebí proto, aby spolková vláda měla mezi studentskými organizacemi jednotného partnera k sociálnímu dialogu. Toto ustanovení bylo ve skutečnosti namířeno především proti konzervativním jižním spolkovým zemím, Bavorsku a Bádensku-Würtenbersku, které ve svých státních úpravách žádné studentské spolky ve funkcích studentských odborů podobného charakteru nepředvíдалy. Soud konstatoval, že potřeba „sociálního dialogu“ ze strany spolkové vlády není dostatečným důvodem rámcového zákonodárství v oblasti vysokého školství.

Komentář

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu bylo přivítáno rozdílně. Pozitivních ohlasů se mu pochopitelně dostalo ze strany jednotlivých spolkových zemí, konference rektorů, svazů průmyslu atd. Negativní reakce přišly od spolkové vlády a studentských odborů. V návaznosti na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu oznámilo prozatím pět spolkových zemí (Bavorsko, Bádensko-Würtenbersko, Sársko, Hamburg a Nižní Sasko) urychlené zavedení školného. Další země jsou nerozhodnuté či přemýšlejí o dalších krocích. Tradičně levicové spolkové země (Severní Porýní-Vestfálsko, Berlín, Meklenbursko) školné odmítají.

Ač se může na první pohled zdát, že Soud řešil pouhý kompetenční spor mezi Spolkem a spolkovými zeměmi, jedná se o zásadní spor politické povahy, který již několik let dělí německou veřejnost. Skutečnost, že tento spor na sebe v konkrétním případě vzal podobu ústavně-kompetenčního sporu mezi Spolkem a zeměmi, je důsledkem současného politického rozložení sil v Německu. Spolek (a tím pádem též Spolkový sněm) je ovládán socialistickou většinou. Ve většině vlád spolkových zemí (a tím pádem též ve Spolkové radě) v současné době dominují konzervativci a liberálové. Spolkový ústavní soud se ve svém rozhodnutí jednoznačně postavil na stranu spolkových zemí a konzervativně-liberálních příznivců školného.

Situaci v Německu je vhodné vnímat v celoevropském kontextu. Debata o vhodnosti spolufinancování vysokoškolského studia ze strany studentů není v evropském měřítku jednoznačně vyřešena. V posledních letech se však většina států Evropské unie ke školnému či určité formě studijních poplatků přiklání. V regionu střední Evropy bylo v tomto ohledu průkopníkem Rakousko. Od akademického roku 2001/2002 počaly být na rakouských univerzitách vybírány poplatky za studium ve výši 363 eur za semestr (cca 10.700 Kč za semestr, tedy přibližně 20.000 za akademický rok). Na Slovensku se vedou poslední rok a půl zdoluhavé debaty na stejné téma.

Školné na vysokých školách má dvě základní funkce: motivační a sanační. Ve svém motivačním rozměru představuje vybírání školného na vysokých školách základní posun v přístupu k univerzitnímu studiu. Ze strany příjemců služby se vysokoškolské vzdělání stává službou jako mnoho jiných. Službou, za kterou se platí. Poskytované vzdělání však musí dosahovat takové kvality, aby za něj byl soudný člověk ochoten platit. Jestliže jedinec za něco platí, očekává službu určité úrovně. Jestliže je poskytování služby zdánlivě zdarma, jedinec nehledí ani tak na kvalitu jako spíše na fakt, že z jeho strany není třeba poskytovat protiplnění.

Prvek sanační je pak patrný především v otázce financování vysokých škol. Jak uváděla německá konference rektorů vysokých škol ve svém podání k Spolkovému ústavnímu soudu, vysoké školy již nejsou schopny poskytovat rozumnou úroveň vzdělávání jen z veřejných peněz. Řeč zde není jen o tom, že německé vysoké školy nejsou ve výzkumu schopny v celosvětovém měřítku konkurovat svým lépe financovaným anglosaským protějškům. To už je bohužel mnoho let veřejným tajemstvím. Řeč je zde o tom, že nedostatečné financování vysokých škol začíná ohrožovat samotnou výuku. Jedním z klíčových problémů

je také finanční motivace pedagogů a jejich ohodnocení. Jestliže chtějí vysoké školy získat a alespoň po nějakou dobu udržet kvalitní pedagogy, musí je únosně zaplatit.

Školné jako přídavný zdroj financování univerzit má přirozeně smysl pouze v tom okamžiku, kdy vybrané peníze zůstanou univerzitám. V žádném případě nesmí dojít k tomu, že vybrané peníze budou přerozdělovány, jinak řečeno rozpuštěny, ve státním rozpočtu. Je vhodné uvažovat, jak ostatně učinil v rámci obiter sám Spolkový ústavní soud, o určité vázanosti vybraných finančních prostředků, jako například že vysoká škola bude mít povinnost využít minimálně třetinu vybraných prostředků k vyplácení sociálních a prospěchových stipendií. Stejně tak Soud poukázal na nutnost paralelního zavedení sociální sítě a systému stipendií pro studenty ze strany spolkových zemí, které se rozhodnou školné zavést. Tato argumentační linie Soudu je správná: školné nepřichází ve vakuu. Musí být doprovázeno systémem půjček na vzdělání, sociálních a prospěchových stipendií.

Zajímavé tvrzení, do kterého se Spolkový ústavní soud z pochopitelných důvodů raději nepouštěl, představuje výše zmiňovaný argument sociální nerovnosti, který ve svém podání Soudu zdůrazňovala konference rektorů vysokých škol. Konference namítala, že současný systém zdánlivě „bezplatného“ školství pouze reprodukuje stávající sociální nerovnost, kdy děti z majetnějších rodin jsou vzdělávány na náklady celé populace. Tato argumentační linie je o to zajímavější, že v mnoha ohledech připomíná situaci v České republice.

Lze totiž slyšet názor, že je-li univerzitní vzdělání „zdarma“, mají k němu přístup i děti z nemajetných rodin. Tento argument je nesprávný hned ve dvou bodech. Za prvé, nic není zdarma. Vzdělání je placené z peněz daňových poplatníků. Stejně tak je pochybný argument, že neplacení školného otevírá bránu pro studium ratolestí méně majetné části populace. Pomineme-li otázku středního vzdělání a motivace k dalšímu studiu, pro děti z nemajetných rodin zůstává vysokoškolské vzdělání nedostupné pro vyšší ostatních nákladů na vzdělání. I když není třeba platit školné, je stále třeba platit ubytování, stravu a další vedlejší náklady se studiem spojené. Pro děti z nemajetných rodin tak v praxi zůstává zdánlivě bezplatné studium stále nedostupné pro ostatní náklady s ním spojené. Protože je však systém celkově hrazen z peněz daňových poplatníků, tedy i těch, kteří nikdy studovat nebudou, jedinci, kteří ze systému profitují, jsou schopni přesunout své náklady na celou společnost.

Jak již řečeno, Soud se těmito otázkami detailně nezabýval. Omezil se pouze na konstatování, že v porovnání s celkovými náklady na studium je školné ve výši 500 eur za semestr zanedbatelnou částkou. Pokud se týká argumentu „sociální spravedlnosti“, není dle názoru Soudu možné prokázat žádnou souvislost mezi bezplatným systémem univerzitního studia a vyšším přístupem dětí z nemajetných vrstev k němu. Soud tak nepřímou vyvrátil jeden z hlavních argumentů spolkové vlády – bezplatnost univerzitního studia nemusí otvírat brány vysokých škol nemajetné části populace.

Bude nadmíru zajímavé sledovat, jak se bude právní a politická bitva o školné a podobu německých vysokých škol dále vyvíjet. Rozhodnutí Spolkového ústav-

ního soudu jistě nebylo tečkou za celou diskusí. Podstatná část německé populace však již začíná chápat, že nedotknutelné modly německého hospodářského zázraku se začínají bortit, stejně tak jako některé modly kulturní. Vysoká úroveň německé vzdělanosti patřila vždy k jedné z nich. Víra ve světovou úroveň německého školství však dostává v posledních letech povážlivé trhliny, a to jak na úrovni vzdělání středoškolského a základního (srov. výsledky tzv. Studie z Pisy), tak na úrovni univerzitní. Německu slouží ke cti, že se tyto problémy snaží pochopit a ucho- pit. Totéž bohužel nelze říci o České republice.

Michal Bobek, postgraduální student Právnické fakulty Univerzity v Oxfordu (St Edmund Hall)

Nedovolené přesměrování při připojení k internetu v rozhodnutí Spolkového soudního dvora

Soud: Spolkový soudní dvůr, Německo

Označení judikátu: III ZR 96/03

Datum rozhodnutí: 4. 3. 2004

Rozsah právní problematiky: dobré mravy, culpa in contrahendo, doplnění chybějícího obsahu smlouvy

Právní věta

1. **Provozovatel telefonní sítě a nikoli majitel přípojky nese riziko utajené instalace automatického volacího programu (tzv. dialeru) do počítače, který pro průměrného uživatele nepozorovaně naváže spojení v internetu přes číslo s vyšší cenou, pokud za něj uživatel připojení neodpovídá.**
2. **Uživatel připojení nemá povinnost učinit preventivní opatření proti tzv. dialeru, pokud nic konkrétního nepoukazuje na případné zneužití.**

Úvod

Jedněmi z nejnebezpečnějších nových forem nekalosoutěžního jednání na internetu spočívajících v nemravném lákání spotřebitelů¹⁾ jsou násilné a skryté formy reklamy a vynucování si spolupráce. Iniciace těchto mechanismů probíhá nejčastěji za užití takzvaného trojského koně, což je programový kód, jenž se nepozorovaně (ať už v souvislosti s návštěvou www prezentace nebo s instalací některé aplikace) dostane

do systému počítače. V něm pak po své aktivaci vykonává nejrůznější činnosti, a to bez vědomí uživatele. Způsob, jímž takzvané trojské koně působí, se tak v mnohém podobá působení skrytých destruktivních programových kódů, tj. virů.

Trojské koně je možné dělit podle typu činnosti, kterou po své aktivaci bez vědomí uživatele provádějí. Typické tak jsou například kódy měnící výchozí nastavení internetových prohlížečů tak, že po spuštění systému je uživatel bez ohledu na nastavení, která sám provedl, přesměrován na určitou www prezentaci. Objevují se však i mnohem rafinovanější varianty těchto programů, které zasahují až do www stránek vygenerovaných některým z internetových vyhledávačů – uživatel, který se pak snaží kliknutím na příslušný odkaz dostat na cílové místo označené vyhledávačem, je namísto toho automaticky přesměrován na zcela jinou www prezentaci nastavenou trojským koněm.

Dalším typickým způsobem použití trojského koně je takzvaný spyware. Jedná se o programový kód, který po své aktivaci bez vědomí uživatele zasílá informace o jeho systému, nainstalovaném software, navštívených www prezentacích nebo příkladně o kontaktech v uživatelské adresáři či číslech kreditních karet, na sběrnou adresu. Využití těchto dat pak může mít v lepším případě charakter marketingové analýzy, v horším případě se může dokonce jednat o závažnou majetkovou trestnou činnost jako vykrádání bankovních kont apod.

1) K lákání jako jedné z možných soutěžních taktik srov. Hajn, P. Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži. Brno: Masarykova univerzita v Brně, str. 17 a násl.